

CERUL PĂMÂNTULUI – PRIN OCHEANUL ÎNTORS AL OASELOR

Motto:
„mă învelesc în oase
ca un poem în cuvinte”
(Dumitru Cristănuș)

Maria NIȚU

Uniunea Scriitorilor din România

e-mail:

maria_nitu2001@yahoo.com

Title: The sky of the earth – through the reversed spyglass of bones

Abstract: With the volume „Reading of bones”, Dumitru Cristănuș makes, together with the other three books („Inception of Death”, „Insomniac graves” and „The orchard of night”) a quartet on the theme of death, in an original vision, singular, serene, Christic, at peace with himself, `trampling down death by death`. This time, the semantic core is in the motif of bones, where the plethora of metaphors come from. The bones of the living and the bones of the dead orchestrate in a communion on the `sky of earth`, in a serene `elegy of life`, in poems – bridge between the two worlds. The poetic language is minimalist, through essentialization in a refined sterilization, marking artistic certainty and consistency in his poetic creed.

Keywords: the theme of death, motif of bones, stylistic refinement, serenity, poem - bridge

Cu volumul *Citirea oaselor* (Editura Agnos, Sibiu, 2021), Dumitru Cristănuș intarsiază, alături de celelalte trei cărți („*Intemeierea somnului*”, „*Morminte insomnice*” și „*Livada nopții*”), ca într-un palimpsest, peste același decor de fundal al cimitirului, singulare confesiuni-parabole ale vieții și morții, „cu moartea pre moarte călcând”, într-o rostire naturală, opusă terifiantului șablonard.

Volumul se deschide cu o prefață cuceritoare, cu incitante corelări culturale și de filosofie creștină, „Înelitoarea de piele, învelitoarea de oase...”¹, semnată de preotul Constantin Necula, „pre gândul la versurile lui”, ca o binecuvântare în firea lucrurilor, gir binemeritat de la un mijlocitor legal între cer și pământ.

Numindu-l „paj al kadișului”, versurile fiind ca rugăciune de înfruntare a morții, prin care se eliberează de păcatele lutului, subliniază demnitatea de lord al vieții în fața morții, definindu-i poemele ca „distilări ale singurului cod de onoare al omului în căutarea liniștii sale”. Făcând apoi apropieri de Borges și Pablo Neruda, prefațatorul îi declamă fără reținere unicitatea și valoarea: „Nu știi dacă există în literatura universală om mai împrietenit cu taina câmpului de oase ce-și așteaptă Învierea!..”. Convins de versurile sale, îl declară învingător: „Oricum am întoarce-o, Cristănuș ne-a învins încă o dată”.

De la diptic, la triptic și acum, prin volumul patru, la un cvartet al dansului la balul „cu viii și cu morții laolaltă” (N. Stănescu), într-o imaginară și mereu amânată zi aniversară a morții, Dumitru Cristănuș este consecvent universului thanatic, contra celor care-l sfătuiau să se diversifice tematic (crezând că va ajunge la autopastășare dacă nu schimbă tema), dând lecție de poezie autentică în jurul unor motive de bază. Este o aglutinare a secvențelor caleidoscopice în viziune globalizatoare proprie, într-o poezie din combustie interioară autentică, asemeni lavei unui vulcan pe care nu o poți negustori (nu din livrescul unui construct de cărămizi prefabricate).

Moartea „cea de toate zilele” este acum acea împărăteasă la crucea dintre două lumi, dintre zi și noapte, ca Cenușăreasa de la miezul nopții, moartea ca „regina nopții”, când eul poetic devine Prințul cel cu hlamidă neagră, fără să știe, dar simțindu-și oasele arvunite regatului nopții. E cel care ține cumpăna între regatul visului și întoarcerea la realitate: „distanța dintre moarte/ și viață sunt eu”, „îngerii/ comunicau/ între ei/ prin poezia mea/ numaidecât/ am încercat/ să fac pace/ între cer/ și pământ/ cu trupul meu”.

Registrul de cuvinte folosit e minim, drept vocabular fundamental al universului său poetic, regăsit în toate volumele: *înger, cuvânt și poem, viață/ moarte, zi/ noapte, intuneric/ lumină, cer/ pământ, soare/ lună etc.*, Ca într-un recviem de Mozart, alcătuiește alfabetul leitmotivelor tematice configurate cu o puternică forță poetică, proprie harului său. Sunt termeni cu care jonglează în

---

¹ Vezi Constantin Necula, „Înelitoarea de piele, învelitoarea de oase”, in Dumitru Cristănuș, *Citirea oaselor*. (Sibiu: Editura Agnos, 2021), 7-13.

imagini multiple, încatenate organic, surprinzător de proaspete și percutante, citabile în orice posibil „dicționar de metafore”.

Fiecare leitmotiv apare intarsiat în titlul volumului - izbulcul central care declanșează universul poematic al cărții, generând continuu jerbe de imagini memorabile. Toate scrierile de până acum se întrepătrund osmotic, ca într-un tablou unic, monumental, un fel de „Guernica” lui Picasso. Sunt piese ale unui puzzle unic, deocamdată, în peisajul liric contemporan, într-o arhitectură poetică fără fisură, dintr-o tensiune interioară aparte. Poetul este, în unicitatea sa inefabilă, după cum preciza convins preotul C. Necula, „debusolantul posesor al unei *ars poetica* din altă lume”².

Eul poetic - personajul principal, reprezentat aici metonimic prin hieroglifa *oaselor*, parte din trupu-i, trece prin toate vârstele, în dinamica știută a curgerii vieții: „*îmbătrânesc/ printre oase/ intru în iarna/ trupului meu*”.

Ca în *Livada nopții*, unde cuvântul „*livadă*” apărea în fiecare poem, explicitat cu o nuanță în plus (într-o avalanșă de definiții predominant vizuale în picturalitatea lor), procedeul exploatat este același: fiecare poem este definire în nouă contextualizare a leitmotivului *oaselor*, evantai de ipostazieri, ca un bolero, variațiuni crescendo pe o temă dată (à la Bach).

Nucleul semantic al unui motiv, prin definiție, iradiază semnificații multiple, într-o țâșnire arteziană de metafore, care, stilistic, se configurează iconic într-o imagine - constelație.

Inteligența artistică a poetului urmează o coregrafie intuitivă de punere în scenă a epopeii *oaselor*, fără corporalitatea concretului, dar paradoxal, de un firesc total în abstractul ideii poetice. Lumea *oaselor* devine o realitate de alături, palpabilă cu sufletul, ca o epifanie – o revelație a unei lumi nevăzute, prin perceperea neașteptată a semnificației esențiale.

E drept, moartea e un patrimoniu comun al omenirii, dar atitudinile și stările de impact cu ea sunt mereu altele, fiecare are sîpetul său de nuanțe, în scriitură proprie, ca o amprentă.

Asumarea temei se mărturisește ca o profesiune de credință: „*ce frumos/ să îți asumi pasiunea morții/ pentru tine/ să îți lași/ oasele libere/ să umble prin lumina/ căutîndu-și cerul*”.

Atingând „*literele cioplite în oase//o nouă citire*”, începem să „citim” oasele - oasele morților, pline de poveștile vieții: „*viii/ sunt în oasele/ morților*” și oasele vii, în *trupul* propriu, supus de fapt morții viitoare, acum imaginare.

---

² Necula, „Înelitoarea,” 12.

Astfel, motivul *trupului* – casa oaselor celor vii „*oasele/ erau la ele/ acasă/ în trupul meu/ precum/ pietrele vieții*” este în tandem cu motivul *gropii* – casa oaselor morților – deocamdată o groapă goală: „*pe țărâmul/ de aer/ al gropii*”, „*pe un perete de lună/ al gropii/ mi-am bătut/ oasele/ în cuie*”, spune poetul, ca o răstignire cristică întru mântuire.

În „*noaptea pământului*” – tărâm special al oaselor cu „*muntele albastru/ al flăcării*”, unde lumina „*va înflori*”, oasele sunt personaje miraculoase ca de pe tărâmul celălalt al basmului, într-un univers întors pe dos, cu cerul în adânc și cu pământul care „*își pune mâna/ streășină la ochi/ privind/ oasele-păsări/ cum zboară*”, ca printr-un ocean întors al oaselor. Cum oasele rămân în pământ, spiritualizarea de după moarte, din înaltul cerului, este adusă din nou în măduva lor, prin „*cerul/ a venit/ atât de aproape/ de pământ/ încât nu se mai deosebeau/ unul de celălalt*”.

La Dumitru Cristănuș, simbolistica universului poetic este în binom dihotomic, grupând motivele-simbol în tabere opuse conceptual, dar în fapt, existențial, în *simbioză* continuă.

Fundamentul constructului este binomul *viață/ moarte*, fiecare cu elementele proprii, la fel în corespondență dihotomică, în locația spațială, *cer/ pământ*.

Simbioza lor se relevă prin jocuri de cuvinte, singurele care introduc o notă de umor și detensionare: „*și cerul/ s-a făcut/ pământiu la față/ eliberându-mi oasele*”, „*întunericul/ a ris/ pînă s-a făcut/ alb la față*”.

Pe de o parte vibrează *viața* – cu *cerul*, cu *lumina* sa, cu *ziua*, cu *soarele*, cu anotimpul *primăverii*, „*iubesc primăvara/ florilor de țărînă*”, cromatic sub semnul *albului*, pe de altă parte, antitetic, este *moartea* – cu *pământul*, cu *întunericul*, cu *noaptea*, sub culoarea *negru*, cu *luna* și *stelele* sale, cu *iarnă*, iar între ele o continuă întrepătrundere: „*cu cerul/ la masa de lut/ a întunericului*”, „*iarna morții/ a ridicat/ garduri de lumină*”.

Lexemul „*pământul*” alternează cu sinonimul „*țărînă*”, în conotații suplimentare, legând pământul de tărâmul morții, prin pumnul de țărână ce se pune peste mormânt, hieroglifă a tot ce ține de terestrul vieții efemere: „*pereții peșterii/ erau din lacrimi/ de țărînă*”, „*împreună cu oasele/ am construit/ o piramidă a țărînii/ unde aș fi trăit fericit/ dacă nu ar fi venit grăbită/ veșnicia/ să îmi elibereze/ moartea*”.

La granița dintre *viață* și *moarte* se consumă motivul *lumânării*: lumânarea aprinsă arde în noapte, pentru morți, iar cea stinsă rămâne în ziua viilor, „*din dimineața lumînării stinse*”, lumânarea – ca

promisiune a morții: „îmi privesc/ chipul de ceară/ în flacăra/ unei lumînări”.

Corolar pulsează binomul *murire/nemurire*, „oasele-mi/ în trup/ sunt într-un/ continuu/ exercițiu al nemuririi”, iar pe fundalul veșniciei ticăie tema *timpului* uman, subiectiv, cu reprezentantul metonimic *ceasornicul*: „bat clopotele/ de frunze galbene/ peste viața/ unei gropi/ se răzvrățește/ timpul/ într-un ceasornic/ de iarbă lunară”.

Spre puritate se accede prin *zăpadă* (cu sinonimul *ninsoare*), „voi fi vindecat/ în tăcerea/ unei cununii/ a ninsorii”, „mă regăsesc/ în fiecare os/ cu mâinile reci/ de zăpadă”. Se exploatează poetic ambivalența *albului*: iarna morții, prin albul de zăpadă al oaselor, un alb asemeni inocenței îngerilor, dar și al lințoliului alb al morții peste trup: „oasele/și-au îmbrăcat/ țile albe/ la serbarea/ lirică/ a poeziei/ trupului”.

Adjuvant, motivul *îngerului*, prezent încă din primul volum, substituie muza inspiratoare, mâna care-l scrie: „un cerc de foc/ în mijlocul lui/ îngerul/ scoate din/ lumină/ viața de aur/ a unui poem”. Consubstanțial, e prezentă veșnica temă a *scriiturii*, prin care se naște fiecare volum, canavaua tabloului și ițele țesăturii, *cuvântul* ce ființează în *poemul* care devine trup pentru poetul cu oasele sale: „cuvintele se așază/ fiecare în răsăritul/ unui vers/ mă simt un poem/ dedicat cuvintelor”, „înaintez/ printre oasele/ trupului meu/ ca printre litere/și cuvinte/ moartea să fie/ doar un poem”.

Arta scrisului e modelaj din plastilina oaselor: „modelez/ cuvinte din oase”, iar poemul are rol pontifical, punte între cele două tărâmuri, „singura scăpare/ dintre/ două lumi”.

Volumul are unitate în simplitatea limbajului poetic minimalist, până la esențializare, acel minimalism al esențelor în recipiente mici. Este o stilizare de un subtil rafinament, ca în stampele japoneze (cu totul opus comunei avalanșe lexicale, la modă, să epateze cât mai șocant, joc de artificii rămase petarde insipide). Cu fiecare apariție editorială poetul își rafinează arta scrisului, finețea metaforei, șlefuirea versului cu limpezimi de cristal „*insomnicele oase/ vorbind o limbă/ numai a lor/ mi-au așezat poezia/ într-o icoană de trup*”.

Scrisul său se derulează ascensional, într-o autodepășire firească, din sine, ca rășina bradului, nu una propusă, chinuit construită. Volumul *Citirea oaselor* marchează la superlativ această siguranță artistică a discursului liric și consecvență în crezul poetic și-n viziunea proprie, originală.

Gestionarea firească a morții constituie triumful vieții prin poem, simte poetul, stăpân pe sine „*îngerul cuvintelor/ mi-a spus/ că a scris/ cea mai frumoasă/ elegie a vieții*”.

References / Bibliografie:

Cristănuș, Dumitru. *Citirea oaselor*. Prefață de preot Constantin Necula. Sibiu: Editura Agnos, 2021.

AUTHOR BIO:

MARIA NIȚU – Prose writer, literary critic, essayist, poet. Graduate of the Faculty of Romanian Language and Literature (Romanian-French), University of Bucharest (1980), Postgraduate Courses "Librarianship and Information Science", University of Bucharest, 2000), Master's Degree in "Cultural Resources Management", at the West University of Timișoara (2010); Member ofUSR, Timișoara Branch. She published two poetry books, two prose books, five books of literary chronicles, essays, interviews. Collaborations with various cultural magazines (poetry, prose, essays, literary chronicles in "Orizont", "Arca", "Poesis", "Viața românească", "Euphorion", "Convorbiri literare", "Poezia", "Asymetria" -online, "Agero"-Stuttgart –online etc.).

Article history:

Received: 10.05.2021	Received in revised form: 15.05.2021	Accepted: 25.05.2021	Available online: 16.08.2021
-------------------------	---	-------------------------	---------------------------------